

## ВЛИЯНИЕ НА КРИПТОВАЛУТИТЕ ВЪРХУ НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ

Красимир Пингелов<sup>1</sup>

*e-mail: kpingelov@gmail.com, pingelov@eprogress.bg*

### Резюме

*Настоящият материал разглежда криптовалутите като нова форма на стопански актив, която придобива все по-голяма популярност. Те проявяват качества на „пари“, макар да не са признати за законно платежно средство. Чрез тях могат да се извършват сделки по покупко-продажба на стоки и услуги. Поради това те могат да се разглеждат като конкуренти на фиатните пари<sup>2</sup> и в качеството си на такива оказват влияние върху световната икономика и националната сигурност на държавите. Наред с положителните страни на използването им, криптовалутите могат да имат и негативно влияние върху финансово-икономическите аспекти на националната сигурност. Поради това е необходимо да се изследва това влияние и да се създаде теория и методология за неговата оценка.*

**Ключови думи:** криптовалута, блокчейн, борси, национална сигурност

**JEL:** E40, F31, G18, K42

### Увод

Развитието на информационните технологии и електронизирането на фиатните пари, даде възможност на определени лица или групи да разработват компютърни платформи, чрез които да се създават, съхраняват и обменят активи, имащи характеристики на пари. Тези нови форми на активи пораждат все по-голям интерес сред инвеститорите и участниците в търговския и финансов оборот. Поради това, че са относително децентрализирани, те предлагат както по-ниски разходи при тяхното използване, така и до известна степен анонимност. Тези две характеристики ги правят привлекателни както от икономическа гледна точка, така и за извършване на незаконна дейност. И в двата случая те влияят на социално-икономическата организация в страните, а с това и на националната им сигурност. Настоящият материал

<sup>1</sup> Доктор, катедра „Национална и регионална сигурност“, УНСС, изпълнителен директор на Електрон Прогрес ЕАД

<sup>2</sup> Фиатните пари представляват наложено със закон платежно средство в рамките на определена територия, което се емитира от централна банка, без да е обезпечено от физически активи (Финансов речник, н.д.).

разглежда накратко същината на криптовалутите и тяхното разпространение, прави анализ на текущата законова рамка в контекста на влиянието им върху националната сигурност и препоръки за предприемане на действия по урегулирането им.

Поради това, че криптовалутите са сравнително ново явление, а практическото им използване е отскоро, то все още няма добре развита теория и методология за ефектите от тяхното използване. Налице е някаква степен на практически наблюдения. Поради това се налага да се прецени дали има някаква връзка между тази нова форма на активи и националната сигурност, доколко силна е тя и до каква степен е необходимо да се отделят ресурси за нейното изследване и управление. Тезата на автора е, че такава връзка съществува и че тя ще се задълбочава с все по-широкото навлизане на криптовалутите в социално-икономическия живот на страните.

В този материал се прави предварителна преценка за потенциалното влияние на криптовалутите върху националната сигурност като се отчита, че те се намират в началния етап от цикъла на развитието си и влиянието им тепърва ще се наблюдава и анализира. Разгледано е преди всичко финансово-икономическото влияние на криптовалутите, имайки предвид, че финансовите и икономическите рискове са част от рисковете, дефинирани като заплаха за националната сигурност. Криптовалутите имат глобален обхват, като в настоящия материал е разгледано преди всичко влиянието им на националното ниво. Използваният подход е анализ на публично известни източници.

### **Национална сигурност и нейните аспекти**

Има различни определения за това какво е национална сигурност, като те непрекъснато се разширяват в контекста на усложняването на социално-икономическия живот. В българското законодателство такова определение е дадено в чл. 2 на Закон за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност (ДВ 61/2015). Съгласно него: „Национална сигурност е динамично състояние на обществото и държавата, при което са защитени териториалната цялост, суверенитетът и конституционно установеният ред на страната, когато са гарантирани демократичното функциониране на институциите и основните права и свободи на гражданите, в резултат на което нацията запазва и увеличава своето благосъстояние и се развива, както и когато страната успешно защитава националните си интереси и реализира националните си приоритети.“

В този контекст е разработена Стратегия за национална сигурност на Република България (ДВ 11/2011) и нейния текущ вариант – Актуализирана стратегия за национална сигурност на Република България (ДВ 26/2018).

В точка 54 от раздел III.2. Вътрешна среда за сигурност (ДВ 26/2018), организираната и трансграничната престъпност са определени сред основните заплахи за националната сигурност. Отбелязано е, че свързаните с тях стопански престъпления и сивата икономика, въпреки че намаляват остават широко разпространени. Тези престъпления, както и все по-усложняващите се начини за изпиране на пари, са определени като способности за оцеляване на държавния бюджет и подкопаване на благосъстоянието и интересите на гражданите.

Точка 83, раздел IV.3 Секторни политики за сигурност, Политики за финансова и икономическа сигурност (ДВ 26/2018), предполага мониторинг на съществуващите рискове, предприемане на действия за минимизирането им и поддържане на стабилността на финансовата система. Точка 84 изисква поддържане на макроикономическата и финансовата стабилност и изграждане на защитни механизми за противодействие на потенциалните негативни развития. Точка 87 също изисква освен поддържане на стабилността на финансовата система, тази и на финансовите пазари и вменява на органите за банков и финансов надзор да защитават интересите на вложителите, инвеститорите, застрахованите и осигурените лица.

По-нататък точка 88 (ДВ 20/2018) изисква ефективна превенция и противодействие на опитите за измами и злоупотреби, а точка 89 налага поддържане на ефективен контрол и непрекъснатост на работата на платежните системи и повишаване на сигурността на плащанията по електронен път и в интернет. Изисква се също мониторинг и минимизиране на киберрисковете и сътрудничество между институциите с цел предотвратяване на изпирането и фалшифицирането на пари, както и финансирането на екстремистка, терористична и друга забранена дейност.

### **Криптовалути и ефекти от тяхното влияние върху политиката за финансова и икономическа сигурност**

#### ***Същност на криптовалутите***

Криптовалутите, както и всички останали валути са средство за размяна. Те са предназначени да бъдат посредник в търговията със стоки и услуги, а също и в инвестирането. По своята технологична същност те представляват децентрализирани бази от цифрови данни, използващи често блокчейн технология и защитени чрез криптографски и други методи. Те се реализират чрез компютърна програма, инсталирана в множество компютри по цял свят, наречени клиенти. Криптовалутите не са материални и са предназначени само за онлайн разплащания. Те са форма на „частни“ пари, не е задължително да са пряко свързани с парите, издавани от централни банки,

и в този смисъл дори нямат стойност и обменен курс, които да се базират на някакви установени от институциите принципи. Основните мотиви, които движат участниците в процеса на обмен на криптовалUTI, са улеснения на обмена и стеремежите им за лесна печалба, анонимност и влияние.

### ***Видове криптовалUTI***

Съществува голямо разнообразие от криптовалUTI, които са базирани на различни технологии. Сред най-разпространените от тях са Биткойн (Bitcoin), Етериум (Ethereum), Лайткойн (Litecoin), Кардано (Cardano), Монеро (Monero), Рипъл (Ripple) и др. (Conway 2021). Първата и все още най-широко разпространена валута е Биткойн (Finansiv, n.d.), която е създадена през 2009 г. Тя продължава да заема значителна част от пазара за криптовалUTI и към началото на 2021 г. нейната пазарна капитализация е около \$1,05 трлн., при обща пазарна капитализация на всички криптовалUTI приблизително \$1,7 трлн. (CoinMarketCap, n.d.a).

### ***Ефекти от използването криптовалUTI***

Феноменът на криптовалUTите може да се разглежда от различни гледни точки. От една страна, те биха могли да са средство, намаляващо разходите на техните потребители в процеса на размяна на стоки и услуги. Използването им е свързано със занижени такси за съхранение, пренасяне и размяна, тъй като традиционните банки са изключени от процеса. Времето за обработка на транзакциите също е занижено значително, което прави използването им много приемливо. От тази гледна точка те биха могли да увеличат конкурентноспособността на икономиката. От друга страна обаче, тяхното използване е свързано и с редица негативни ефекти. На първо място, липсата на контрол от държавни институции ги прави по-лесно манипулируеми от гледна точка на обменен курс и измами. Трудният им контрол, към момента създава основа за извършване на престъпления, които трудно могат да бъдат разкрити и извършителите им идентифицирани. В някои случаи поради липсата на ясни регулации чрез нормативната уредба, дори и да бъдат намерени извършителите, те не могат да бъдат осъдени.

Друг негативен ефект от използването на криптовалUTите е относителната анонимност на транзакциите, което ги прави удобни за използване при плащания, свързани с престъпна дейност, в която участват субекти не само от една държава, но и в международен мащаб.

Въпреки, че технологиите позволяват събирането и анализирането на информация за транзакциите, то трябва да бъде разглеждано и в контекста на нормативната уредба на ЕС за защита на личните данни (European

Parliament, 2016). Тази уредба ограничава до известна степен бързото предоставяне на тази информация.

### ***Технологичен ефект***

В основата на биткойн и редица други криптовалуты стои блокчейн технологията. Това е технология, която позволява широко приложение за децентрализирано и надеждно съхраняване на данни в редица области на живота (Миланов, 2019). В случая с използването ѝ при криптовалутите, тя представлява криптирана архивна база данни, която носи информация за направените с тях транзакции и осигурява сигурност срещу подправяне.

Генерирането на криптовалутата се извършва от т. нар. „копачи“. Този процес е свързан с решаването на сложни математически задачи, чрез които се проверяват транзакциите и информация за тях се добавя към блокчейна (Миланов, 2018). Съхраняването на криптовалутата се извършва в електронни портфейли, които са защитени с пароли за достъп и се архивират с оглед възстановяване при загубване.

Поради това, че криптовалутата представлява електронен запис, който лесно да бъде копиран и преместван от едно място на друго, съществува възможност за нейното използване за покупки повече от един път или т. нар. двойно „изразходване“, което по своята същност е фалшифициране или подправяне. За избягване на този проблем се вземат специални мерки, например използване централизирана система за разплащане или блокчейн технология за записване на транзакциите (Corporate Finance Institute, n.d.). По този начин се намалява риска от измами и фалшифициране, които имат негативен ефект на финансовата и икономическата стабилност на страните.

Криптовалутата позволява тя да се изпраща и получава директно между две лица, без участието на посредници. Сигурността при това се гарантира чрез блокчейна и използването на криптографски методи за кодирането на информацията в него (Morton, 2020). Това дава възможност да се изключат от процеса търговските или централните банки, което създава риск за стабилността на финансовата система на страните и увеличава възможностите за нерегламентирани финансови транзакции.

### ***Икономически ефект***

#### ***Пазарна капитализация на криптовалутите***

Пазарната капитализация на криптовалутите се основава на големината на активите от криптовалуты на борсите, където те се търгуват. Тя е променлива величина и зависи от движението на обменните им курсове. За периода преди 2017 г. пазарната капитализация на криптовалутите расте плавно и е под \$20 млрд. От 2017 г. се наблюдава силно волатилно движение, дос-

тигащо своя връх на 21 февруари 2021 г. със стойност почти \$1,764 трлн. (CoinMarketCap, n.d.b).

Основната част от пазарната капитализация на криптовалутите се пада на Bitcoin криптовалутата. През ноември 2013 г. тя е почти 97%, достигайки минимум от около 33% през януари 2018 г. и стойности от около 70% през февруари 2021 г. (CoinMarketCap, n.d.b).

Дневните обороти на криптовалутите също варират като се движат в границите между приблизително \$150 млрд. и \$300 млрд. За сравнение може да се посочи, че дневните обороти на фиатни пари на световните пазари за покупко-продажба на валута достигат до около \$6,6 трлн. през 2019 г. (Best, 2021b). Това означава, че пазарът на криптовалути се движи в границите от 2,3% до около 4,5% от пазара на фиатни пари в световен мащаб.

### *Борси*

Криптовалутите се търгуват на борси, които представляват електронни платформи за търговия. Най-големите от тях към февруари 2021 г. са Binance, HBTC и Hydax Exchange, като дневните им обороти на 22.02.2021 г. са съответно \$28.85 млрд., \$14.44 млрд. и \$12.19 млрд. (Best, 2021a).

В България също оперират борси за криптовалути. Сред тях са: Crypto.bg, Bonex.bg. Alcoins.bg, xChange.bg (Outsidia, n.d.).

Поради това, че криптовалутите се търгуват на различни борси, цената им може да се различава, а също и таксите свързани с това. Върху курса на криптовалутите влияят различни фактори, сред които са търсенето и предлагането, ликвидността им, слуховете и очакванията относно тяхната законова регулация и др. Трябва да се има предвид, че поради липсата на единна законова регулация и ограничеността на пазара, криптовалутите са силно манипулируеми от по-големите участници на пазара. Затова те представляват високорискова инвестиция (Bradburry, 2020). Това влияе негативно върху стабилността на финансовата система като създава рискове за вложителите и инвеститорите и по този начин влияе върху финансовата и икономическата стабилност на страните.

### *Влияние върху паричната маса*

Поради това, че криптовалутите не са признати за законно платежно средство в повечето държави, те не влияят директно върху паричната маса на фиатните пари, издавани от централните банки на държавите. Те влияят опосредствено чрез своята възможност да се „конкурират“ с фиатните пари при закупуването на стоки и услуги от клиентите.

Към настоящия момент, плащания с криптовалута (в повечето случаи Bitcoin) може да се извършват при пазаруване от компании в различни сектори като: Microsoft, Overstock, Home Depot, New Egg, Starbucks, KFC

Canada, AT&T Virgin Mobile, Expedia.com, Cheapair.com, Curtin University (Western Australia) и др. (Tuwiner, 2021). Някои от тези компании не приемат директно криптовалута, а работят чрез посредници, закупувайки финансови опции. Това им помага да намалят валутния си риск от волатилността на криптовалутите. Други от тях, например Amazon, не работят пряко с криптовалути, но техни патрньори продават ваучери за подаръци, които са в Bitcoin криптовалута (Bitrefill). Тези ваучери след това могат да се използват за пазаруване на стоки, предлагани от Amazon (Tuwiner, 2021).

Някои държави, например Швейцария, са по-отворени към използването на криптовалути, като вече приемат заплащане на данъци чрез тях (CryptoDnes, n.d.). На местно ниво също има институции, които разглеждат възможността да използват криптовалути. Кметът на Маями, Флорида, например предлага да се даде възможност заплащането на данъци и инвестирането на градски средства да става в криптовалута, заедно с възможността за заплащане на служителите в такава (Levin, 2021).

Като цяло съществува разнообразие от продукти и услуги, които биха могли да се закупят чрез криптовалута, макар че не са много компаниите, които предлагат това в момента. Очакванията обаче са, че техният брой ще се увеличава.

В България също вече има компании, които приемат Bitcoin за заплащане. Вероятно най-голямата от тях е платформата за групово плащане Grabo.bg. Някои от тях могат да се видят в Българския биткойн клуб (Bitcoin Club BG, n.d.). Като цяло обаче, броят и големината на тези компании е сравнително малък към настоящия момент.

Голямо значение за разпространението на криптовалутите като платежно средство е възможността за покупко-продажба на криптовалути срещу фиатни пари и обратно – закупуване на фиатни пари срещу криптовалути. Има различни начини за това, като най-често срещаните са (Laura, 2021):

- използване на трети страни като посредници/брокери;
- системи за пряк контакт между продавач и купувач (peer-to-peer);
- банкомати.

Посредниците за продажба на фиатни пари срещу криптовалута са някои платформи/борси за криптовалута. Една от тези, които предлагат такава възможност е Coinbase. С цел намаляване на риска от пране на пари, борсите изискват закупените фиатни пари да се превеждат по банкова сметка срещу ясна идентификация на лицето, което стои зад нея. Също така, банковата сметка, по която ще бъдат преведени парите трябва да съвпада с тази, чрез която преди това е била закупувана криптовалута срещу фиатни пари.

Системите за пряк контакт между продавач и купувач са също вид борси за криптовалута, където се срещат директно двете страни. Те предлагат по-голяма анонимност при транзакциите и в този процес често се използват междинни сметки наречени ескроу сметки, средствата от които се освобож-



дават при определени условия. Пример за известна платформа за пряк контакт е LocalBitcoins (LocalBitcoins, n.d.).

В България продажбата на криптовалюти може да се осъществи чрез международни или български криптоборси като фиатните пари се получат по банкова сметка или чрез специален АТМ терминал.

### ***Използването на криптовалутите като заплаха за националната сигурност***

Поради неяснотата и пропуските в законодателната рамка, все още криптовалутите не са еднакво и достатъчно контролирани при генериране, съхраняване, покупко-продажба и трансфер. Това ги прави удобни за извършване на транзакции с относителна анонимност. Тази анонимност е не толкова технологична, тъй като блокчейн технологията позволява да се проследи всяка промяна на собствеността и да се получи достъп до нея чрез пароли. Тя по-скоро възниква поради липсата на законови механизми да се изиска разкриване на информацията, както и нейното използване за доказателство в последващ съдебен процес. Това състояние на криптовалутния обмен създава подходяща основа криптовалутите да се използват за различни видове престъпна дейност. Такива могат да бъдат: наркоразпространение, укриване на данъци, финансови измами, незаконна търговия с оръжие, финансиране на тероризъм и/или организирана престъпност, антиправителствени действия.

Наркоразпространението например се подпомага от криптовалутите, тъй като позволява закупуването и продажбата на наркотици да се извършват като заплащането за тях да става с криптовалута, а не с фиатни пари. Поради това е трудно да се проследи каквото и да е движение на парични потоци, свързани с покупко-продажбата на наркотици, което от своя страна затруднява разкриването и доказването на такива схеми. Тази дейност е международна и криптовалутите са много удобно средство за размяна, свързана с участници в различни страни. По подобен начин стои въпроса за незаконната търговия с оръжие, финансирането на самостоятелни терористи, терористични клетки и дори цели организации. Тези незаконни действия са описани в точка 54 от раздел III.2. Вътрешна среда за сигурност (ДВ 26/2018) сред основните заплахи за националната сигурност.

Използването на криптовалюти дава отлична възможност и на класическата мафия да извършва своята дейност, свързана с проституция, нелегално производство и търговия на цигари и алкохол, а също и други акцизни стоки. Това е част от процес, свързан с избягване на облагането с преки и косвени данъци, което е предпоставка за нанасяне на сериозни щети в приходната част на бюджета. Независимо от това, че се прави физически контрол на стокообмена, което ограничава контрабандата, този контрол не



я спира напълно. Някаква част от тези стоки се пропускат безконтролно от създадената система и заплащането на тази част може да се извършва чрез криптовалутите, чиито контрол също е затруднен. Поради този ефект криптовалутите също представляват заплахата за националната сигурност в контекста на точка 54 от раздел III.2. Вътрешна среда за сигурност от Актуализирана стратегия за национална сигурност (ДВ 26/2018).

Според проучване на компанията за анализ на блокчейн Chainalysis, цитирано от MIT Technology Review (Orcutt, 2021), през 2019 г. около \$2,8 млрд. в световен мащаб, са били изпрани чрез използването на Bitcoin криптовалута. Това е повече от двойно увеличение спрямо 2018 г., когато оценките са за около \$1 млрд. Повече от половината от тези транзакции са преминали през две от основните платформи Binance и Huobi. Въпреки че борсите за криптовалута подлежат на контрол по отношение на изискванията за пране на пари и от тях се изисква да идентифицират клиентите си, има вратичка, която позволява на брокери от трети страни да предлагат услуги по пране на пари, наред с легалния си бизнес. Същото проучване (Orcutt, 2018) показва, че независимо от предлагането на такива услуги, множеството от тези брокери стриктно следват правилата за легален бизнес.

Криптовалутите са и удобно средство за измама, преди всичко на граждани и неопитни инвеститори. От една страна, те имат много черти, които са подобни на традиционните финансови и инвестиционни инструменти. Дори наименованието им криптовалута е подвеждащо и за неспециалистите използването им изглежда като при традиционен вид валута, които са признати по целия свят като универсално средство за търговска размяна на стоки и услуги. Котирането им на специализирани борси привидно изглеждащи, че работят като традиционните борси за обмен на валута, е също подвеждаща черта, която увеличава доверието в тях. Тези борси обаче, не са регулирани от съответни държавни институции на основата на ясна законодателна рамка, което не дава особени възможности за предявяване на съдебни искове в случаи на злоупотреби и ощетява инвеститорите. Това дава възможност и за сравнително лесно и безнаказано манипулиране на стойността на криптовалутите, което ги прави силно спекулативни, с всички произтичащи от това последствия. В този си вид тези нерегламентирани дейности представляват заплахата за националната сигурност съгласно точки 87 и 88 от раздел IV.3. Секторни политики за сигурност, Политики за финансова и икономическа сигурност на Актуализираната стратегия за национална сигурност (ДВ 26/2018).

Поради всичко това държавните институции вече започват да обръщат внимание на криптовалутите и тяхното регулиране, и може да се очаква, че в средносрочен период те ще бъдат включени в режим на контрол, така както са традиционните валута. Пример за това е наскоро подготвения, ма-

кар и неприет Закон за мерки за превенция и защита на националната сигурност от рискове за икономическата и финансовата система на държавата (Труд, 2022). В чл. 3 т. 2 от него се определя, че „риск за икономическата и финансовата система на страната е налице когато са налице данни за ползване с престъпни цели на високотехнологични финансови продукти, като разплащания чрез интернет (в т.ч. чрез криптовалуты), което създава допълнителни рискове от опити за трансфери на финансов ресурс, генериран от престъпна дейност“, а в точка 3 е записано и че такъв риск съществува и „са налице данни за злоупотреби и измами в киберпространството.“

Процесът на регулиране и контрол на криптовалутите ще бъде свързан и с процес, в който централните банки, използвайки блокчейн или други подобни технологии, ще започнат да използват подобни валути, наречени цифрови или електронни пари. Те ще дават подобни предимства, които и криптовалутите дават, като трудност да се фалшифицират и намаляване на таксите за превод на средства, чрез намаляване на ролята на банките като посредници. В същото време обаче, анонимността ще бъде по-някакъв начин премахната, макар и да може да бъде поставена на друго ниво. За пример могат да се посочат писмената, телефонната и интернет кореспонденция. В нормални условия те се считат за конфиденциални и неприкосновени, но при съмнение за наличие на престъпна дейност и с помощта на съда, те могат да станат достъпни за определени държавни органи.

Като се има предвид, че интернет пространството става все по-регулирано, то контролът върху него до голяма степен ще влияе и на контрола върху световната мрежа на криптовалутите (Миланов, 2018). Това ще ги направи много близки до фиатните или електронните пари и транзакциите с криптовалутите до голяма степен ще загубят анонимността си. Ще се намали ползата за тези, които ги използват за престъпна дейност. Всичко това, ще бъде свързано със силно обезценяване на тяхната стойност, когато тя не е подкрепена с реални активи.

## **Заклучение**

Криптовалутите, от една страна, представляват технологична новост, която децентрализира движението на парите като средство за размяна. Тя улеснява търговията на стоки и услуги и я прави по-конкурентна. Търговията с криптовалуты конкурира традиционните борси за покупко-продажба на валути. Тя конкурира също и банките като посредници както за покупко-продажба на валути, така и за трансфера им. Това би накарало банковата система да се трансформира и стане по-конкурентоспособна.

От друга страна, търговията с криптовалуты улеснява извършването на престъпна дейност и затруднява борбата с нея. Все по-голяма част от изпи-

рането на пари се извършва чрез криптовалутите, което е проблем за успешната работа на разследващите и правораздаващите органи.

Към 2021 г. обемът на търговията с криптовалути представлява сравнително малка част от общия обем на търговията с традиционните валути и не може да се каже, че представлява голяма заплаха за него. Същото важи и за изместването на фиатните пари от криптовалутите при закупуването на стоки и услуги. Все още малка част от търговията им се извършва с криптовалутите. Традиционната банкова система също не изглежда силно заплашена, макар и нейните недостатъци да стават по-ясно забележими.

Същевременно се наблюдава голям потенциал за развитие на криптовалутите и тяхното използване. С нарастването на тяхното приложение ще нараства и негативното им влияние върху икономическите и финансовите аспекти на националната сигурност. Ще нарастват рисковете, дефинирани в Актуализираната стратегия за национална сигурност (ДВ 26/2018). Поради това, използването на криптовалутите не трябва да се пренебрегва. Необходимо е да се задели необходимия ресурс за научно-изследователска дейност, която да работи върху разработването на теория и методология за количествена оценка на влиянието на криптовалутите върху националната сигурност. Специализираните изследвания в областта също биха била изключително полезни.

В контекста на всичко казано по-горе, криптовалутите са новост, която се нуждае от изследване и регулаторен контрол. Един добър подход е криптовалутите да започнат да се регулират по начин, подобен на прилагания към традиционните фиатни пари. Това трябва да бъде свързано обаче с балансирано използване на добрите страни, които те имат и използваната от тях технология.

Настоящият материал може да се използва от представители на МВР, НАП, Министерство на финансите, службите за сигурност, изследователи, студенти и др. експерти. Той може да послужи за запознаване с материята, анализ на текущото състояние и подготовка на нова или промяна на съществуващата законодателна рамка, вкл. на мерки за превенция и защита на националната сигурност от рискове за икономическата и финансова система на държавата.

## Използвана литература

Актуализирана стратегия за национална сигурност на Република България.  
Приета с Решение на НС от 14.03.2018 г., обн., ДВ, бр. 26 от 23.03.2018 г., (Aktualizirana strategija za natsionalna sigurnost na Republika Bulgaria.

- Prieta s Reshenie na NS ot 14.03.2018 g., obn., DV, br. 26 ot 23.03.2018 g.), available at: [https://www.mod.bg/bg/doc/cooperation/20181005\\_Akt\\_strateg\\_NS\\_RB.pdf](https://www.mod.bg/bg/doc/cooperation/20181005_Akt_strateg_NS_RB.pdf) (accessed 10.06.2022)
- Закон за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност. // Обн. ДВ, бр. 61, 11.08.2015 г., (Zakon za upravlenie i funktsionirane na sistemata za zashtita na natsionalnata sigurnost. // Obn. DV, br. 61, 11.08.2015 g.), available at: <https://www.parliament.bg/bg/laws/ID/15270> (accessed 10.06.2022)
- Миланов, М. (2018). Биткойнът, каква е реалността? (Milanov, M., 2018, Bitkoynat, kakva e realnostta?), available at: <http://biacg.com/index.php/2017-05-23-12-23-39/item/113> (accessed 21.02.2021)
- Миланов, М. (2019) Блокчейнът, информацията и изкуственият интелект. (Milanov, M., 2019, Blokcheynat, informatsiyata i izkustveniyat intelekt), available at: <http://biacg.com/index.php/2017-05-23-12-23-39/item/133> (accessed 21.02.2021)
- Стратегия за национална сигурност на Република България. // Приета с Решение от 08.03.2011 г. на НС, Обн. ДВ. бр.19 от 8 март 2011 г., (Strategia za natsionalna sigurnost na Republika Bulgaria. // Prieta s Reshenie ot 08.03.2011 g. na NS, Obn. DV. br. 19 ot 8 mart 2011 g.), available at: [https://www.me.government.bg/files/useruploads/files/nss\\_bul.pdf](https://www.me.government.bg/files/useruploads/files/nss_bul.pdf) (accessed 10.06.2022)
- Труд. (2022). Закон за мерки за превенция и защита на националната сигурност от рисковете за икономическата и финансовата система на държавата – проект, (Trud, 2022, Zakon za merki za preventsia i zashtita na natsionalnata sigurnost ot riskove za ikonomicheskata i finansovata sistema na darzhavata – proekt), available at: <https://trud.bg/%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BD-%D0%B2%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B5%D0%B2-%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B0-%D0%BC%D1%80%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BD-%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD/> (accessed 10.06.2022)
- Финансов речник. (н.д.). Фиатни пари, (Finansov rechnik, n.d., Fiatni pari), available at: <https://credirect.bg/finansov-rechnik/fiatni-pari> (accessed 20.03.2021)
- Best, R. (2021a). Biggest cryptocurrency exchanges based on 24h volume in the world on February 22, 2021, available at: <https://www.statista.com/statistics/864738/leading-cryptocurrency-exchanges-traders/> (accessed 22.02.2021)
- Best, R. (2021b). Forex Daily volume with 39 different currencies 2001 – 2019, available at: <https://www.statista.com/statistics/247328/activity-per-trading-day-on-the-global-currency-market/> (accessed 28.02.2021)

- Bitcoin Club BG. (n.d.). Available at: <http://btc-club.bg/#> (accessed 07.03.2021)
- Bradbury, D. (2020). Who Sets Bitcoins' Price?, available at: <https://www.thebalance.com/who-sets-bitcoin-s-price-391278> (accessed 06.03.2021)
- CoinMarketCap. (n.d.a). Cryptocurrency Market Cap, available at: <https://coinmarketcap.com/> (accessed 21.02.2021)
- CoinMarketCap. (n.d.b). Global Cryptocurrency Charts, available at: <https://coinmarketcap.com/charts/> (accessed 28.02.2021)
- Conway, L. (2021). The 10 Most Important Currencies Other than Bitcoin, available at: <https://www.investopedia.com/tech/most-important-cryptocurrencies-other-than-bitcoin/> (accessed 20.02.2021)
- Corporate Finance Institute. (n.d.). Double Spending, available at: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/other/double-spending/> (accessed 06.03.2021)
- CryptoDnes. (н.д.) Швейцарският кантон Цуг вече приема Биткойн и Етерум за данъчни плащания, (CryptoDnes, n.d., Shveysarskiyat kanton Tsug veche priema Bitkoyn i Eterum za danachni plashtania), available at: <https://cryptodnes.bg/shvejcarskiyat-kanton-cug-veche-priema-bitkojn-i-eterium-za-danchni-plashaniya> (accessed 07.03.2021)
- European Parliament. (2016). EU General Data Protection Regulation („GDPR“): Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation), OJ 2016 L 119/1.
- Finansiv. (n.d.). Какво е криптовалута, (Finansiv, n.d., Kakvo e kriptoaluta), available at: <https://finansiv.com/bg/kakvo-e-kriptoaluta/> (accessed 20.02.2021)
- Laura, M. (2021). How to Cash Out Bitcoin: Ho to Do It Easily, available at: <https://www.bitdegree.org/crypto/tutorials/how-to-cash-out-bitcoin> (accessed 05.03.2021)
- LocalBitcoins (n.d.). Available at: <https://localbitcoins.com/> (accessed 06.03.2021)
- Levin, J. and Smith, M. (2021). Miami Pushes Crypto With Proposal to Pay Workers in Bitcoin, available at: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-02-11/miami-mayor-pushes-crypto-with-offer-to-pay-workers-in-bitcoin> (accessed 07.03.2021)
- Orcutt, M. (2021). Criminals Laundered \$2,8 bilion in 2019 using crypto exchanges, finds a new analysis, available at: <https://www.technologyreview.com/2020/01/16/130843/cryptocurrency-money-laundering-exchanges/> (accessed 28.02.2021)

Outsidia (n.d.) Как да купя Биткойн, (Outsidia, n.d., Kak da kupya Bitkoyn), available at: <https://outsidia.com/how-to-buy-bitcoin/> (accessed 07.03.2021)  
Tuwiner, J. (2021). Who Accepts Bitcoin? 11 Major Companies, available at: <https://www.buybitcoinworldwide.com/who-accepts-bitcoin/> (accessed 06.03.2021)

\*\*\*

## THE CRYPTOCURRENCIES IMPACT ON NATIONAL SECURITY

Krassimir Pingelov, PhD  
Department of National and Regional Security  
University of National and World Economy  
CEO of Electron Progress EAD  
*e-mail: kpingelov@gmail.com, pingelov@eprogress.bg*

### **Abstract:**

*This document considers crypto currencies as a new form of economic asset that gains more and more popularity. They show elements of “money” and although are not recognized as official means of payment they can be used for selling and buying goods and services. As such, they could be considered as competitive to “fiat” money and can influence world economy and country’s national security. Alongside the positive aspects of the cryptocurrencies, they are a good foundation for illegal activities.*

**Key words:** cryptocurrencies, blockchain, stock exchanges, national security

**JEL:** E40, F31, G18, K42